

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki

Program na rok 2021

Xawery Dunikowski, *Kobiety brzemiennie*, 1906, brąz patynowany, Muzeum Rzeźby im. Xawerego Dunikowskiego w Królikarni, Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie, fot. Daniel Rumiancew/archiwum Zachęty, CC BY-SA

Edward Ihnatowicz, *Senster*, 1968–1970 [rekonstrukcja 2017], rzeźba kinetyczna, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, fot. Monika Stolarska/archiwum Zachęty, CC BY-SA

Rzeźba w poszukiwaniu miejsca

kuratorka: Anna Maria Leśniewska

współpraca ze strony Zachęty: Julia Leopold

partner wystawy: Szkoła Filmowa w Łodzi

styczeń–marzec 2021

Wystawa *Rzeźba w poszukiwaniu miejsca* to kolejna z cyklu przekrojowych wystaw problemowych w Zachęcie poświęconych co roku innemu artystycznemu medium [wcześniej były to malarstwo i scenografia]. Opowiada o tożsamości rzeźby polskiej ostatnich 60 lat — nie tyle poprzez chronologię aktywności artystycznej, ile poprzez ukazanie istotnych dla jej rozwoju zjawisk i postaw twórczych. Wystawa w formie autorskiego eseju wizualnego jest wynikiem głębokiej fascynacji i wieloletniej pracy badawczej kuratorki Anny Marii Leśniewskiej, której udało się zebrać dzieła blisko 100 artystów sztuk wizualnych, w tym kilkunastu twórców filmowych.

Na wystawie zostaną zaprezentowane prace m.in. Tadeusza Kantora, Aliny Szapocznikow, Magdaleny Abakanowicz, Katarzyny Kozyry, Pawła Althamera, Władysława Hasiora i Xawerego Dunikowskiego.

Dokumentacja pracy nad wystawą *Rhizopolis*, 2020, fot. Joanna Rajkowska

Joanna Rajkowska. Rhizopolis

kuratorka: Aneta Szyłak

współpraca ze strony Zachęty: Michał Kubiak
styczeń–maj 2021

Rhizopolis to projekt Joanny Rajkowskiej pozwalający zanurzyć się w hipotetycznym świecie przyszłości — po wielkiej katastrofie, która zakończy trwającą obecnie epokę człowieka. W antropocenie uświadomiliśmy sobie, że świat nieodwracalnie się zmienił, a jego przetrwanie, także przetrwanie gatunku ludzkiego, podawane są w wątpliwość. Doświadczamy słabości, choroby, samotności i niepewności losu w skali globalnej. Tym, którzy przeżyli rok 2020, *Rhizopolis* oferuje scenariusze przetrwania, gdy świat, który znamy, upadnie. Wątki utopii i dystopii łączy wizja radykalnej przebudowy relacji człowieka z innymi gatunkami.

Rhizopolis to miasto podziemne utworzone przez desperackich uciekinierów z powierzchni Ziemi, pod lasem, habitat ostatniej szansy. Film, w którym zagramy, gdy przyjdziemy na wystawę, pozwoli nam zbliżyć się do tajemniczego życia drzew. Wraz z tym projektem my, widzowie, schodzimy „do podziemia”. Artystka zaprasza do równoległego świata, o którym bardzo mało wiemy i który może stać się naszym schronieniem.

Informujemy, że żadne drzewo nie zostało ścięte na potrzeby wystawy *Rhizopolis*. Karpy użyte w projekcie zostały uratowane przed zrębkowaniem i spalaniem w piecach.

Żywe magazyny: *Artibus*, otwarcie pokazu, 1.10.2020, fot. Kacper Godlewski/archiwum Zachęty, CC BY-SA

Żywe magazyny

[trzy pokazy tematyczne z kolekcji Zachęty]
kuratorzy oraz dział zbiorów i inwentarzy
luty–wrzesień 2021

Zachęta — Narodowa Galeria Sztuki zawdzięcza zarówno swoją siedzibę, jak i misję popularyzacji sztuki powołanemu 160 lat temu przez miłośników sztuki i artystów Towarzystwu Zachęty Sztuk Pięknych. Oddanie sztuce wybrzmiewa w inskrypcji „*Artibus*” [sztukom] na fasadzie gmachu. Od początku w misję Zachęty było wpisane gromadzenie sztuki współczesnej.

Zbiory przechowywane były wyłącznie w macierzystym budynku. W 2020 roku rozpoczęły się prace mające na celu odnowienie magazynów. Stało się to okazją do prezentacji wybranych dzieł i zajrzenia do specjalnie zaaranżowanego magazynu tymczasowego, w którym w trakcie remontu będzie ulokowana większość kolekcji galerii.

W ramach cyklu odbędą się trzy pokazy, każdy poświęcony innej tematyce. Pierwszy, *Żywe magazyny: Artibus*, którego głównym wątkiem jest historia budynku, potrwa do końca stycznia 2021.

Drugi, pod hasłem *Autoportret*, planowany jest na luty 2021 roku. Na wystawie znajdą się prace Andrzeja Dudka-Dürera, Eugeniusza Geta-Stankiewicza, Krystyny Jachniewicz, Grzegorza Marszałka, Janusza Przybylskiego, Aliny Szapocznikow, Andrzeja Tryzno, Moniki Zawadzki i Miry Żelechower-Aleksiun.

Kuratorem obu pokazów jest Michał Jachuła we współpracy z działem zbiorów i inwentarzy.

Plac Małachowski, 2020, fot. Monika Stolarska/archiwum Zachęty, CC BY-SA

Plac Małachowski

kuratorka: Magdalena Komornicka
marzec–październik 2021

W 2018 roku dzięki współpracy Zachęty, sąsiadów oraz wielu miejskich instytucji udało się zamknąć plac Małachowski dla samochodów i otworzyć go dla warszawiaków i gości stolicy. Bogaty program artystyczny i edukacyjny przyciągnął rodziców z dziećmi, młodzież i seniorów.

Od tamtego czasu na placu stały m.in. *Wiatrołomy 2018* zainicjowane przez Pawła Althamera i Romana Stańczaka, fontanna Katarzyny Przezwańskiej, instalacja Zuzy Golińskiej czy *Prosta tęcza* Marka Sobczyka, a przestrzeń ożywiały liczne działania performatywne. Dzięki cyklicznej inicjatywie warszawiacy i turyści mają okazję spędzać czas na miejskich leżakach przed Zachętą.

W 2021 roku galeria będzie kontynuować działania na placu.

Tibor Honty, *Letni wieczór*, 1952, fotografia, Słowacka Galeria Narodowa, Bratysława

Zimna rewolucja. Społeczeństwa Europy Środkowo-Wschodniej wobec socrealizmu, 1948–1959

kuratorzy: Joanna Kordjak i Jérôme Bazin

kwiecień–lipiec/sierpień 2021

W „zimnym” klimacie lat 50. — narastających napięć międzynarodowych i umacniania się dyktatur komunistycznych — w krajach Europy Środkowo-Wschodniej dokonała się rewolucja społeczna. Była to rewolucja w znaczeniu głębokich przeobrażeń prowadzących do ustanowienia nowych hierarchii społecznych i urzeczywistnienia „dyktatury proletariatu”.

Sztukę tamtego okresu sprowadza się na ogół do przepojonych wiarą w świetlaną przyszłość wizerunków radosnych robotników czy heroicznych przedstawień ich pracy, jednak to tylko część produkcji wizualnej socrealizmu. Aby nakreślić jej pełniejszy, bardziej zniuansowany obraz, kuratorzy sięgają po dzieła odbiegające od tych stereotypowych wyobrażeń, często dalekie od propagandowego entuzjazmu, niekiedy naznaczone melancholią czy niepokojem. Podejmują polemikę z utrwalonym przekonaniem, że socrealizm był odcięty od rzeczywistości społecznej „spektaklem, który kreował nową rzeczywistość” [Evgeny Dobrenko]. Spośród licznych przedstawień wybierają takie, które dotychczas pozostawały w cieniu, a dziś mogą rzucić nowe światło na surowe realia tamtej epoki.

Na wystawie znajdzie się ponad 400 prac z sześciu krajów dawnego bloku wschodniego: Polski, Czechosłowacji, NRD, Bułgarii, Rumunii i Węgier — z dziedziny malarstwa, fotografii, filmu, wzornictwa i architektury.

Projekt jest współfinansowany przez rządy Czech, Węgier, Polski i Słowacji z Grantu Wyszehradzkiego w ramach Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego. Celem funduszu jest rozwój idei zrównoważonej współpracy regionalnej w Europie Środkowej.

Spojrzenia 2019 — Nagroda Deutsche Bank: Dominika Olszowy, Stypa, instalacja, fot. Marek Sadowski/archiwum Zachęty, CC BY-SA

Spojrzenia 2021 — Nagroda Deutsche Bank

10 edycja konkursu
czerwiec–sierpień 2021

Jubileuszowa edycja konkursu *Spojrzenia* organizowanego od 2003 roku wspólnie z Deutsche Bank Polska.

Hege Lønne, Stay [Warszawa, Bielany], 2010, fot. archiwum Hege Lønne

Hege Lønne

kuratorzy: Michał Jachuła i Maria Rubersz
wrzesień–grudzień 2021

Retrospektywna wystawa norweskiej artystki Hege Lønne [1961–2018] obejmie rzeźby, instalacje, fotografie i wideo. Ważną inspiracją dla jej twórczości była natura, jej prace prekursorsko podejmują tematykę ekologii.

Wystawa skupi się na pojęciu rozszerzonej rzeźby, działaniach performatywnych oraz otwartych układach rzeźbiarskich zapisanych w seriach fotografii Lønne. Częścią prezentacji będą niepublikowane zdjęcia Warszawy z czasu transformacji ustrojowej widzianej oczami outsidera, a jednocześnie osoby mocno związanej z Polską i zafascynowanej sztuką Europy Środkowo-Wschodniej.

Projekt realizowany we współpracy z Trondheim Kunstmuseum

Kazuo Shiraga, *Ten'isei Soben Koen Shaku*, 1964, olej, płótno, Takamatsu City Museum of Art, fot. Maria Brewińska

Pomiędzy kolektywizmem a indywidualizmem — awangarda japońska od lat 50. do 70. XX wieku

kuratorka: Maria Brewińska
październik 2021–styczeń 2022

Pierwsza tak obszerna wystawa poświęcona powojennej awangardzie japońskiej, kolektywom i grupom aktywnym od początku lat 50. do początku lat 70., zaprezentuje artystów pokolenia przedwojennego oraz powojenną młodą generację. Jej intencją jest ukazanie wielości i różnorodności nowych praktyk artystycznych podejmowanych w okresie dynamicznego rozwoju Japonii w obszarze życia społecznego, ekonomicznego i politycznego, w czasie pierwszej globalnej integracji Japonii ze światem — m.in. poprzez olimpiadę w Tokio w 1964 roku czy EXPO w Osace w 1970 roku. Te gwałtownie przebiegające przemiany stworzyły wyjątkowy kontekst dla licznych działań artystycznych tego okresu.

Wystawa pokaże konstelację działań twórczych jednostek i zbiorowych praktyk realizowanych w różnych mediach — od malarstwa, rzeźby, instalacji po performans, fotografię i film, a także design i architekturę, które zrewolucjonizowały sferę publiczną i prywatną, na nowo określiły warunki produkcji sztuki i jej dystrybucji w społeczeństwie. Powojenny kolektywizm zasilany indywidualizmem uważany jest za najważniejsze zjawisko w powstającej wówczas japońskiej sztuce współczesnej.

Teresa Gierzyńska, *Leworęczna*, z cyklu *O niej*, 1981, dzięki uprzejmości artystki

Teresa Gierzyńska. Leworęczna

kuratorka: Joanna Kordjak

listopad 2021 – styczeń 2022

Monograficzna wystawa artystki, która pomimo ogromnego dorobku pozostaje nieznana szerszej publiczności. Wystawa w Zachęcie wraz z towarzyszącą jej publikacją umożliwi wgląd w tę oryginalną twórczość obejmującą fotografie, grafiki, instalacje i rysunki. Gierzyńska eksploruje obrzeża fotografii, eksperymentuje z metodami jej powielania, wprowadzając wizualne elementy zaczerpnięte z kultury masowej. Wypracowuje przy tym subtelny i intymny język feministyczny służący badaniu i odkrywaniu kobiecej tożsamości.

Na wystawie będzie można zobaczyć m.in. powstające na przestrzeni kilkudziesięciu lat fotograficzne autoportrety, które stanowią zapis procesu uświadamiania sobie własnej emocjonalności, cielesności i seksualności. Znajdzie się tu także cykl recyklingowych kolaży wykorzystujących wizerunki kobiet z prasy kolorowej, w których artystka konfrontuje się z męskim spojrzeniem, przygląda się reprezentacji kobiety w kulturze popularnej i przypisywanej jej społecznej roli.

Jerzy Krawczyk, *Cech budowniczych*, ok. 1959, olej, płótno, Muzeum Narodowe w Gdańsku

Jerzy Krawczyk. Malarstwo

kurator: Michał Jachuła

Wątkiem przewodnim wystawy Jerzego Krawczyka [1921–1969] będzie „formuła” realizmu przestrzennego wypracowana przez malarza w dojrzałym okresie twórczości. Retrospektywna ekspozycja obejmie obrazy poświęcone wojnie i Holokaustowi, pejzaże łódzkie, portrety, martwe natury oraz inne prace wystawiane w ramach działalności ogólnopolskiej Grupy Realistów.

Ogromny dorobek artysty, doceniony i rozpoznany przede wszystkim w latach 60. i 70., pozostaje dzisiaj szerzej nieznanym. Celem wystawy jest przywrócenie sztuki Krawczyka współczesności i ukazanie figuratywnego malarstwa artysty w nowym świetle.

Roman Stańczak, *Lot*, Pawilon Polski na 58 Międzynarodowej Wystawie Sztuki — La Biennale di Venezia, 2019, fot. Weronika Wysocka/archiwum Zachęty, CC BY-SA

Roman Stańczak. Lot

kuratorzy: Łukasz Ronduda i Łukasz Mojsak

Lot, rzeźba Romana Stańczaka, była prezentowana z dużym sukcesem w Pawilonie Polskim podczas 58 Międzynarodowej Wystawy Sztuki — La Biennale di Venezia. W 2021 roku projekt zostanie pokazany w Zachęcie — Narodowej Galerii Sztuki. Wystawie towarzyszyć będzie film rejestrujący powstawanie pracy, sięgający też do wcześniejszych działań artysty.

Prawdziwy samolot został potraktowany zgodnie z artystyczną strategią Stańczaka polegającą na dekonstruowaniu materialnego porządku przedmiotów — pozbawianiu ich dotychczasowej funkcji, wartości estetycznej i nadawaniu im nowej formy i znaczenia. Maszynę przecięto i odwrócono na drugą stronę tak, by wnętrze, czyli elementy kokpitu i pokładu oraz siedzenia pasażerów stały się widoczne na zewnątrz. Z kolei skrzydła wraz z poszyciem samolotu zostały zwinione do wnętrza rzeźby.

Pomysł wywrócenia samolotu na drugą stronę powstał blisko 30 lat temu, lecz nie doczekał się wówczas realizacji. Z biegiem lat zyskał nowe konteksty, które nadają *Lotowi* wielowymiarowość i uniwersalny charakter. Dziś samolot postrzegany jest jako symbol pęknięcia polskiego społeczeństwa. A w szerszej perspektywie — jako jedno z największych osiągnięć techniki, któremu powierzamy swoje życie.

Maciej Salamon, *Prace domowe*, 2020, fot. dzięki uprzejmości artysty

Miejsce Projektów Zachęty

kuratorka: Magda Kardasz

współpraca: Monika Kopczewska

Maciej Salamon. *Prace domowe*

Wystawa pokaże wybór najnowszych prac artysty. W czasie pandemii artysta ponownie odkrył radość malowania, zainicjował także firmę portretową. W MPZ widzowie będą mogli wziąć udział w lekcjach rysunku prowadzonych online przez autora.

Bartosz Mucha. *Poorex Face*

Wystawa ukazująca projekty z pogranicza designu i sztuk wizualnych powstałe w ubiegłym roku [pandemia skłoniła projektanta do powrotu do rzemiosła].

Wymiana project roomów z Timisoarą *I feel something, don't know what / Simt cevace nupot identifica / Czuję coś, nie wiem co*

Wspólna wystawa artystów z Rumunii i Polski.

kuratorka ze strony rumuńskiej: Diana Marincu

współpraca: Art Encounters Foundation

Trouble in Paradise, fot. Michał Sierakowski, projekt graficzny: zespół współ, Pawilon Polski na 17 Międzynarodowej Wystawie Architektury w Wenecji, 2021

Biennale Architektury w Wenecji

Trouble in Paradise

Wystawa w Pawilonie Polskim na 17 Międzynarodowej Wystawie Architektury w Wenecji

kuratorzy: PROLOG +1 [Mirabela Jurczenko, Bartosz Kowal, Wojciech Mazan, Bartłomiej Poteralski, Rafał Śliwa i Robert Witczak]
maj–listopad 2021

Na problemy ekologiczne, społeczne i polityczne, gospodarcze czy mieszkaniowe architekci zwykli patrzeć z perspektywy miasta, którego mechanizmy rozumieją, potrafią opisać i przeanalizować. Tymczasem kolektyw PROLOG +1 wpisuje się w nurt zapoczątkowany w ostatnich latach, w którym architekci i badacze skupiają się na „wszystkim, co nie jest miastem”. Twórcy wystawy w Pawilonie Polskim stawiają wieś w centrum wystawy *Trouble in Paradise* i tam chcą szukać rozwiązań globalnych problemów. Uważają, że w czasach narastających lokalnych i światowych kryzysów obszary wiejskie są istotnym elementem budowania zrównoważonych wspólnot ludzkich.

Biennale Sztuki w Wenecji

W 2021 roku zostanie ogłoszony konkurs na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim na 59 Międzynarodowej Wystawie Sztuki w Wenecji, której otwarcie zaplanowane jest na 2022 rok.

więcej: labiennale.art.pl

Marek Sobczyk, *Prosta tęcza*, 1991/2019, fot. Anna Zagrodzka/archiwum Zachęty, CC BY-SA

160/160

160 stypendiów na 160 lat TZSP

od czerwca 2020 do zrealizowania celu projektu — przyznania 160 stypendiów

Rocznica założenia Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych przypada w roku, który dla wszystkich okazał się wyjątkowym wyzwaniem. W odpowiedzi na kryzys, jaki dotknął środowisko artystyczne w czasie pandemii, Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych wspólnie z Zachętą zainicjowały projekt *160/160* [160 stypendiów na 160 lat TZSP]. Jego celem jest wsparcie artystek i artystów związanych z kolekcją Zachęty, a jednocześnie praca nad pamięcią i historią zbiorów.

Zaplanowany na kilka lat projekt to okazja do wymiany wspomnień i doświadczeń z tymi artystkami i artystami, którzy kształtują kolekcję Zachęty. Co miesiąc nominowani twórcy proszeni są o wykonanie gestu wobec zbiorów, historii czy budynku — efekty tych działań uzupełnią kolekcję o świadectwo dzisiejszych czasów. Od czerwca 2020 roku już kilkadziesiąt osób otrzymało wsparcie finansowe na pracę twórczą. Celem jest ufundowanie 160 stypendiów i zebranie na nie 800 000 złotych. Staną się one wymierną pomocą dla artystów, którzy stają dziś przed ogromnym wyzwaniem, jak kontynuować swoją twórczość.

Co trzy miesiące do komisji przyznającej stypendia zapraszany jest inny członek Towarzystwa.

komisja: Zofia Dubowska, Joanna Kordjak, Maria Świerżewska, Helena Czernačka (czerwiec–sierpień), Agnieszka Jarosz (wrzesień–grudzień)